

**Javaslat a
„Nagyharsányi és Beremendi kristálybarlang”
Baranya vármegyei értéktárba történő felvételéhez**

Készítette:

Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság

.....
Pécs, 2023.06.15.

I. A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve: **Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság**

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: **Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság**

Levelezési cím: **7625 Pécs, Tettye tér 9.**

Telefonszám: **72/517-200**

E-mail cím: **dunadrava@ddnp.hu**

II. A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: **Nagyharsányi- és Beremendi-kristálybarlang**

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása:¹

☐ agrár- és élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki megoldások	☐ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus és vendéglátás	

3. A nemzeti érték a magyarországi együtt élő népekhez, az államalkotó tényezőként elismert nemzetiségekhez kapcsolódó érték:

igen
amely nemzetiség:²

nem

4. A megyei értéktárba felvételre javasolt nemzeti értéket tartalmazó települési/tájegységi értéktár megnevezése és a felvétel dátuma:

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása, a megjelölt szakterületi kategória indokolása (amennyiben nemzetiséghez kapcsolódó érték, a nemzetiségi vonatkozások, a nemzetiséghez való kötődés bemutatása):

Hazánk legdélebbi fekvésű alacsony hegysége, a magyar- horvát államhatár közelében található Villányi- hegység, melynek legmagasabb tagja a Nagyharsányi- hegy, vagy Szársomlyó. Arra, hogy a felszínen található kultúrtörténeti és természeti értékekhez a felszín alatt kiemelkedő barlangtani értékek is társulnak, a közelmúltig senki sem gondolt. Még akkor sem, amikor 1994. április 7- én a hegy Ny- i végén üzemelő Nagyharsányi kőbányában, a bányaudvar D- i peremén, a 164 m- es bányaszinten, a hajdani üzemépület miatt pilléreként fennmaradt kőzettest oldalában végzett robbantás nyomán egy üreg nyílt meg.

Az első helyszíneléskor csak a tágas, mintegy 2,5 m szélességű és 2 m magasságú, háromszögletű bejárat közelébe eső, könnyen járható szakasz átvizsgálására került sor. A barlang valós méreteire és jelentőségére csupán 1995 áprilisában derült fény, amikor a Természetvédelmi Hivatal barlangtani osztályának munkatársai helyszínelést tartottak. Erre

¹ Egy szakterületenkénti kategória megjelölése lehetséges.

² Kérjük, jelölje és nevezze meg, amennyiben magyarországi együtt élő népekhez, az államalkotó tényezőként elismert nemzetiségekhez kapcsolódó az érték.

azért volt szükség, mert a bánya az üreg védettségének feloldása érdekében kérelmet nyújtottak be a Hivatalhoz. A szakemberek az objektum megtekintésekor megtalálták a már ismert rövid járatszakaszhoz csatlakozó folytatást. A sötétben tátongó, mélybe nyúló hasadékról kiderült, hogy kiterjedt üregrendszer bejárata, melyből akkor mintegy 120 m- t, a bejáratától keletre eső zóna felső teremsorát sikerült bejárniuk. Az egy hónapon belül elvégzett öt további leszállás eredményeként előbb sikerült feltárni egy hazánkban egyedülálló képződményekkel díszített termet sikerült feltárni, melyhez alulról összetett gömbfülke- labirintus csatlakozik; majd a lényegében egyetlen hatalmas csarnokból álló, de omladékokkal és idős cseppköleflyásokkal több részre és szintre tagozódó nyugati zónát is. A felmérési munkák alapján a Nagyharsányi- kristálybarlangnak elnevezett üregrendszer feltárt hossza 600 m- nek, teljes függőleges kiterjedése pedig 60 m- nek bizonyult.

A Beremendi-kristálybarlang a beremendi Szőlő-hegyen nyílik, a Duna-Dráva Cement Kft. Beremendi Cementgyára, a korábbi Beremendi Cement Művek mészkőbányájában. A hévizek hozták létre bonyolult járatrendszerét kréta időszaki mészkőben. A barlangot kisebb-nagyobb kürtők, aknák, fülkék és tágas termek tagolják. A langyos karsztvíz most is megfigyelhető alsó járataiban, 19,5 °C-os barlangi tavak formájában. A Tavas-terem tava 10 m² vízfelületű.

Levegőjének hőmérséklete a hazai barlangi átlaghoz viszonyítva sokkal magasabb, 15–19 °C. Felfedezése óta le van zárva. Bejárásának megkönnyítése miatt alumíniumlétrákat szereltek be. A Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság engedélyével, tudományos céllal látogatható. Egy védőpillér szolgálja a védelmét a működő bánya területén.

A több szintben elhelyezkedő járataiban gömbfülkék találhatók. A kiválásainak a leglátványosabb elemei a hófehér borsókövek és a tús aragonitkristályok, az utóbbinak a jól fejlett, fennőtt kristályaira utal a kristálybarlang név. Az ásványtani különlegessége a borsókövek tetején megjelenő, helyenként tejfehér hegyitej, aminek az anyagát egy ritka ásvány, a nagyon lágy huntit alkotja. Jelentősek még a karfiol alakú képződményei és a borsókövel borított felszínű függőcseppkövei is, a víz alatt pedig bárányfelhőkre hasonlító, vastag, gömbszerű kalcitbevonatok vannak.

Innen került elő a legteljesebb magyarországi kardfogú tigris maradvány, amit *Epimachairodus latidens*nek határoztak meg. Jánossy Dénes és Topál György, a Természettudományi Múzeum munkatársai végezték az őslénytani leletek vizsgálatát, amiből alsó pleisztocén kori cickányleleteket és pocokmaradványokat azonosítottak. A Villányi-hegység térségének lelőhelyei közül először a Beremendi-kristálybarlangból mutattak ki jelentős denevérfaunát és nagyemlősök viszonylag ép maradványai is előkerültek. Magyarországon azelőtt ismeretlen vadjuh faj és antilopfaj csontok is napvilágot láttak.

6. Indoklás a megyei értéktárba történő felvétel mellett:

Hazánkban szinte egyedülálló formavilágú és formakincsű, jelentős őslénytani leleteket tartalmazó barlangok.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források):

<https://termeszetvedelem.hu/wp-content/uploads/2021/12/2787.pdf>

http://epa.oszk.hu/03100/03192/00006/pdf/EPA03192_karsztfejlodes_2001_6_241-249.pdf

<https://hu.wikipedia.org/wiki/Nagyhars%C3%A1nyi-krist%C3%A1lybarlang>

<https://termeszetvedelem.hu/talalati-oldal/?type=barlang&id=4150-4#images-9>

<https://termeszetvedelem.hu/wp-content/uploads/2021/12/2928.pdf>

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

III. MELLÉKLETEK

1. A megyei értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja
2. A Htv. 1. § (1) bekezdés *m)* pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek
3. A javaslatban megadott adatok kezelésére, illetve a benyújtott teljes dokumentáció, - ideértve a csatolt dokumentumok, saját készítésű fényképek és filmek felhasználására is - vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat
4. A nem saját készítésű dokumentumok szerepeltetése esetén az adott dokumentum tulajdonosának hozzájáruló nyilatkozata a szabad felhasználásról
5. A nemzeti érték felvételéről a 4. pontban megjelölt értéktárba felvevő döntés másolata

© Kovács Richard (ARIADNE KBE)

© Kovács Richard (ARIADNE KBE)